

УДК 336.74:339.17

Н.М. Гаркуша, канд. екон. наук

Т.О. Сидорова, канд. екон. наук

І.В. Руденко, канд. екон. наук

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ

Розглянуто існуючі в літературі методики економічного аналізу грошових потоків. Запропоновано методику комплексної оцінки грошових активів підприємств торгівлі.

Рассмотрены существующие в литературе методики экономического анализа денежных потоков. Предложено методику комплексной оценки денежных активов предприятий торговли.

Methodics of economic analysis of monetary flows existing in the literature are considered. Methodic of complex evaluation of monetary assets in trade enterprises is suggested.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Загальний аналіз фінансових звітів підприємств торгівлі не відповідає на ряд питань, пов'язаних з управлінням фінансовими ресурсами, зокрема: чи принесла діяльність підприємства достатню кількість грошей для сплати заробітної платні; куди інвестовані кошти за минулий період; які види фінансових операцій здійснювалися і яка їх результативність та інші. У зв'язку із цим виникає необхідність управління фінансовими активами підприємства. Слід зазначити, що грошові потоки є найважливішим самостійним об'єктом фінансового управління підприємством, що допомагає досягти поставлених поточних і стратегічних цілей і сприяє формуванню позитивних фінансових результатів.

Дана проблема обумовлює необхідність систематизації методів економічного аналізу грошових потоків підприємств торгівлі і розробки єдиної методики комплексної їх оцінки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Грошові активи є предметом пильної уваги науковців і практиків. Вагомий внесок у рішення і розробку методики аналізу грошових потоків внесли такі вітчизняні вчені, як: Ф.Ф. Бутинець, М.Г. Чумаченко, І.А. Бланк, В.О. Подольська, О.В. Яріш, Л.А. Лахтіонова, Н.В. Тарасенко, В.З. Бурчевський, М.І. Горбатов, Є.В. Мних, О.В. П.Ю. Буряк, М.В. Римар, Л.М. Чернелевський, В.М. Суторміна та ін. Серед зарубіжних вчених слід назвати М.І. Баканова, В.В. Ковальова, М.С. Абрютину, Г.В. Савицьку, Р.С. Сайфуліна, А.Д. Шеремета, Ю. Бригхема,

Л. Гапенські та ін. Віддаючи належне науковим напрацюванням вітчизняних та зарубіжних вчених, слід відзначити, що питання всебічної оцінки грошових потоків підприємств торгівлі потребують удосконалення і подальшого наукового дослідження. Значною мірою це зумовлено тим, що у літературних джерелах відсутня єдність методичних підходів щодо економічного аналізу грошових потоків підприємств торгівлі. Отже, дискусійність окремих методичних положень і необхідність практичного рішення комплексу питань ефективного управління грошовими потоками зумовлюють актуальність і цільову спрямованість дослідження.

Мета та завдання статті. Метою статті є розробка єдиної методики економічного аналізу грошових потоків підприємств торгівлі.

Відповідно до мети, завданнями наукового дослідження є:

– систематизація методичних підходів щодо оцінки грошових активів;

– уточнення системи показників для проведення комплексного економічного аналізу грошових потоків підприємств торгівлі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Головною метою аналізу грошових потоків є оцінка здатності підприємства генерувати кошти в розмірі й у строки, необхідні для здійснення планованих витрат. Важливою також виявляється можливість оцінки майбутніх надходжень коштів і необхідності залучення додаткових фінансових ресурсів.

У зв'язку з цим керівництву підприємства необхідно мати інформацію про поточну й перспективну забезпеченість торгового процесу фінансовими ресурсами. Вважаємо, що для забезпечення системності і комплексності аналізу грошових потоків підприємств торгівлі необхідно виконання наступних аналітичних процедур:

1) аналіз обсягу, складу й структури грошових активів;

2) аналіз руху грошових коштів;

3) аналіз грошових потоків з використанням системи коефіцієнтів;

4) оптимізація грошових потоків.

Початковим етапом аналізу грошових потоків є оцінка обсягу, складу й структури грошових активів. При цьому визначається загальний залишок коштів на підприємстві за звітний період як у цілому, так і за складовими; зіставляються дані звітного періоду з попереднім; оцінюється вплив факторів на зміну залишку грошових активів і ефективність їхнього використання. Крім цього, здійснюється аналіз структури грошових активів і її зміни в динаміці.

Очевидно, що величина наявних коштів, що залишається на підприємстві, повинна бути оптимальна, тобто не більше й не менше необхідної потреби. Тому в процесі аналізу варто зіставити темпи росту коштів і поточних зобов'язань, на погашення яких вони повинні направлятися.

Крім того, вважаємо за доцільне поглибити оцінку грошових активів підприємств торгівлі розрахунком мінімально необхідного залишку коштів, що визначається як відношення обсягу грошового обігу від операційної діяльності до оборотності грошових активів у кількості оборотів. Із цією величиною також варто зіставляти, на нашу думку, залишок коштів торгової фірми.

З метою з'ясування впливу факторів на зміну залишку грошових активів підприємства пропонуємо наступну адитивну факторну модель:

$$ГА = П + (ВК - П) + ЗМВ + ДЗ + ДМП - НА - (ОА - ГА) - ВМП ,$$

де *ГА* – грошові активи; *П* – прибуток; *ВК* – власний капітал; *ЗМВ* – забезпечення майбутніх витрат і платежів; *ДЗ* – довгострокові зобов'язання; *ДМП* – доходи майбутніх періодів; *НА* – необоротні активи; *ОА* – оборотні активи; *ВМП* – витрати майбутніх періодів.

Розрахунок впливу факторів проводять балансовим методом економічного аналізу.

Вивчення розміру й складу грошових активів варто доповнити оцінкою ефективності їхнього використання. При цьому розраховують показники оборотності грошових активів, а саме швидкість і час обігу.

Слід зазначити, що в умовах інфляції залишки готівки на підприємстві є найбільше незахищеною частиною оборотних активів. Рішенню завдання збереження реальної вартості грошей, на нашу думку, буде сприяти:

- по-перше, підтримка залишку грошей у межах установленого нормативу й негайне використання для придбання запасів або фінансових вкладень «вільних» коштів, що перевищують норматив;

- по-друге, для збереження вартості грошей доцільно оптимізувати склад коштів по видах валюти, віддаючи перевагу стійким конвертованим валютам.

Наступним завданням економічного аналізу грошових потоків є оцінка їхнього руху, яка може проводитися за прямим і непрямим методами. Нагадаємо, що прямий метод полягає в групуванні даних бухгалтерського обліку, що відбивають рух грошових коштів у розрізі видів діяльності, тобто показуються валові надходження й витрати кош-

тів за кожним видом діяльності. Його перевагою є те, що він дозволяє одержати більше повне уявлення про обсяг і склад грошових потоків підприємства.

Непрямий метод передбачає перегруповування даних звіту про фінансові результати з метою перерахування фінансових потоків за звітний період у грошові. Складається він у коректуванні звітної суми операційного прибутку (збитку) до суми коштів, отриманих або використаних в операційній діяльності. Даний метод дозволяє врахувати залежність зміни величини коштів від величини прибутку.

Слід зазначити, що аналіз руху грошових коштів в цьому напрямку досить розповсюджений. Тому немає потреби зупинятися на ньому більш детально.

Таблиця – Показники оцінки якості грошового обігу підприємства

Показник	Алгоритм розрахунку	Умовні позначки
1. Синхронність надходжень й витрати коштів	$C_x = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (H_n - B_n)^2}{n}}$	H_n – надходження коштів, B_n – витрати коштів, n – кількість днів у періоді
2. Рівномірність надходжень коштів	$P_H = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (\bar{H} - H_n)^2}{n}}$	\bar{H} – середній розмір надходження коштів
3. Рівномірність витрати коштів	$P_B = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (\bar{B} - B_n)^2}{n}}$	\bar{B} – середній розмір витрати коштів
4. Коефіцієнт синхронності надходження й витрати коштів	$K_{C_x} = \frac{C_x}{H}$	
5. Коефіцієнт рівномірності надходження грошових коштів	$K_{P_H} = \frac{P_H}{H}$	
6. Коефіцієнт рівномірності витрати грошових коштів	$K_{P_B} = \frac{P_B}{B}$	

Вважаємо за доцільне поглибити оцінку грошових потоків підприємств торгівлі визначенням відносних показників якості грошового обігу. При цьому пропонуємо розраховувати показники синхронності та рівномірності надходження й витрати коштів (табл. 1).

Синхронність надходження й витрати коштів показує ступінь відповідності обсягів надходження й витрати коштів у часі. Значення цього показника повинне бути близько нуля, що свідчить про погодженість вхідних і вихідних потоків за обсягами і часом.

Рівномірність надходження (витрати) коштів показує, як вхідний (вихідний) грошовий потік розподіляється в часі протягом звітного періоду і як одноденний грошовий потік відрізняється від середньоденного. Значення даного показника також повинне бути близько нуля, що є ознакою рівномірності надходжень (витрати) коштів.

Коефіцієнт синхронності надходження й витрати коштів показує, яку частину становить середнє відхилення між вхідним і вихідним грошовими потоками в загальному вихідному грошовому потоці.

Коефіцієнти рівномірності надходження (витрати) коштів характеризують частку середнього відхилення вхідного (вихідного) грошового потоку від його середнього значення в обсязі вхідного (вихідного) грошового потоку. Значення усіх трьох коефіцієнтів повинні наближатися до нуля.

Слід зауважити, що зазначені показники мають статичний характер. Для більш комплексної оцінки необхідна динамічна картина того, які ресурси підприємство торгівлі може мобілізувати для виконання своїх зобов'язань. З цієї нагоди можуть бути корисними відносні показники платоспроможності.

Висновки. Запропонована методика економічного аналізу грошових потоків дозволить підприємствам торгівлі:

- об'єктивно оцінювати наявність, склад і структуру грошових активів;
- проводити аналіз руху грошових коштів;
- робити оцінку грошових потоків з використанням системи коефіцієнтів;
- обґрунтовувати оптимальну суму грошових коштів, необхідну для поточної операційної діяльності.

Список літератури

1. Бланк, И. А. Основы финансового менеджмента [Текст] / И. А. Бланк. – К. : Эльга, Ника-Центр, 2004. – 624 с.
2. Лігоненко, Л. О. Управління грошовими потоками [Текст] : навч. посібник / Л. О. Лігоненко, Г. В. Ситник. – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 488 с.

3. Подольська, В. О. Фінансовий аналіз [Текст] : навч. посібник / В. О. Подольська, О. В. Яріш. – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 488 с.

4. Андрієць, В. С. Забезпечення економічного зростання підприємства за допомогою оптимізації грошових потоків підприємства [Текст] / В. С. Андрієць. // Економіка. Фінанси. Право. – 2008. – №11. – С. 30–35.

5. Азаренкова, Г. М. Взаємозв'язок та взаємозалежність фінансових потоків (статистичне узагальнення) [Текст] / Г. М. Азаренкова // Економіка розвитку. – 2006. – №1(37). – С. 54–56.

Отримано 15.03.2009. ХДУХТ, Харків.

© Н.М. Гаркуша, Т.О. Сидорова, І.В. Руденко, 2009.

УДК 339.1.87.6

А.П. Грінько, канд. екон. наук

ЛІЗИНГ: ЙОГО ПРИРОДА, ПРИНЦИПИ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ

Розглядаються питання, пов'язані з визначенням економічної сутності лізингових операцій та їх відмінностей від операцій оренди, прокату, майнових прав тощо.

Рассматриваются вопросы, связанные с определением экономической сущности лизинговых операций и их отличия от операций аренды, проката, прав на имущество.

The questions, related to determination of economic essence of leasing operations and their differences from operations of lease, rental, property rights and others like that, are examined in the article.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Ведення господарської діяльності підприємствами супроводжується значними витратами. Для досягнення головної мети своєї підприємницької діяльності (одержання прибутку) підприємствам необхідно постійно проводити маркетингові дослідження для вивчення ринкової кон'юнктури і приймати рішення для проведення економічної політики, яка б задовольняла вимогам споживачів. Таким чином, підприємствам потрібно впроваджувати нові технології випуску продукції, щоб вона була конкурентоспроможною на ринку. Усе це зв'язано з відновленням основних засобів. В умовах недостатності оборотних коштів, придбання основних засобів є дуже проблематичним питанням. У цьому випадку лі-